א א וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם
עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אַתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי
נֹתֵן לָהֶם לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ג כָּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף־רַגְלְכֶם בּוֹ
לָכֶם נְתַתִּיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה: ד מִן־הַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה

רש"י

(א) ויהי אחרי מות משה. מחובר על סדר המורה המסיימת בפטירת משה וזה מחובר לה: (ב) משה עבדי מת. ומילו היה קייס בו הייתי מפץ ורבותינו דרשוהו (תמורה טז ע) על שלשת אלפיס הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה בא יהושע ושאל אמר לו הקב"ה משה עבדי מת והתורה על שמו נקראת לומר לך מי שפשר בא וטורדן בגלמה: (ג) כל מקום אשר תדרך כף רגלכם. כיוצא בו נאמר למשה ובניו בספרי (פ' עקב) אם ללמד על תחומי ארץ ישראל הרי הוא אומר מהמדבר והלבנון הזה אם כן למה נאמר משה תדרך כף אף תוכה לארץ משתכשו את הארץ כל מה שתכשו מחוכה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם: (ד) מהמדבר והלבנון הזה. הוא מדבר קדם

ביאור על פי המלבי"ם

ספר יהושע נכתב על ידי יהושע בן נון, והחלק של אחר מיתת יהושע הושלם ע"י אלעזר בן אהרן הכהן, וע"י פנחס בן אלעזר, והוא עוסק בתקופה הראשונה של כניסת עם ישראל לארץ ישראל, וחלק גדול ממנו מוקדש לחלוקת הארץ, ופירוט נחלתם של השבטים. ספר זה מסתיים עם מותו של יהושע בן נון, שהיה מנהיג ישראל לאחר מותו של משה רבינו, ובמובנים מסוימים היה לו מעמד ודין של 'מלך', בדומה למשה רבינו, ולאחריו באה תקופת השופטים, שהנהיגו את ישראל.

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה', **וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן,** שזכה לנבואה ולגדולה מחמת שהיה **מְשָׁרֵת מֹשֶׁה, לֵאמֹר.**

(ב) כל זמן שמשה רבינו היה חי לא היה שייך שיהושע יעבור את הירדן עם ישראל משתי סיבות, א. כיון שלא יתכן שיהושע בן נון יהיה המצביא בחיי משה. ב. כיון שנשבע הקדוש ברוך הוא שמשה רבינו לא יעבור את הירדן, וכעת הסתלקו שתי המניעות הללו, מאחר **ומֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת, וְעַתָּה, קוּם עֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, אַתָּה** בראש **וְכָל הָעָם הַזֶּה** אחריך, ואמנם, אף על פי שאתה המנהיג והמצביא, לא ייקרא הכיבוש על שמך, ולא תהיה הארץ שלך, כיון שאתם עוברים **אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם, לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל,** ותהיה הארץ שייכת לכלל ישראל.

(ג) כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף רַגְלְכֶם בּוֹ, ואפילו מחוץ לגבולות הארץ, **לָכֶם נְתַתִּיו, כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל מֹשֶׁה.** אמנם כבישת חוץ לארץ אינה חובה, אלא רשות, וגם אינה יכולה להיעשות אלא לאחר שכבשו ישראל את כל גבולות הארץ עצמה.

(ד) וגבולות הארץ שאתם מצווים לכבוש, הם **מֵהַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה,** והוא מדבר ציון הסמוך לארץ אדום, שבפינה הדרומית

וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר־פְּרָת כֹּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדֹול
מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם: ה לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ
כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ: ו חֲזַק
וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תַּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי
לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם: ז רַק חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־
הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עַבְדִּי אַל־תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן
תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: ח לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ

רש"י

מדבר לין שעל ידי מלוס שהיה במקלוע לרומית מזרחית ודרך שם נכנסו לארץ שנאמר (במדבר כ טז) והנה מנחנו בקדש וגו' ומנין שהיה בדרומית מזרחית שנאמר (שם לד ג) והיה לכם פאת נגב ממדבר לין על ידי מלוס: **ועד הנהר הגדול נהר פרת.** זה למנה מדלוס לנפון: **כל ארץ החתים.**

נכלל הוה: **ועד הים הגדול מבוא השמש.** למערב מן המזרח למערב: (ו) **חזק ואמץ.** בדרך ארץ כמה שהוא אומר כי אתה מנחיל: (ז) **רק חזק ואמץ מאד.** בתורה כמו שהוא אומר לשמור ולעשות ככל התורה: **תשכיל.** תצליח: (ח) **ספר התורה הזה.** ספר משנה תורה היה לפניו:

ביאור על פי המלבי"ם

מזרחית של ארץ ישראל, מהדרום **וְעַד הַנָּהָר הַגָּדֹול נְהַר פְּרָת** הנמצא בצפון, **כֹּל אֶרֶץ הַחִתִּים, וְעַד הַיָּם הַגָּדֹול מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ,** ממזרח למערב, **יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם.**

(ה) לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ, לתפוס שררה או לדבר דבר נגדך **כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ,** **וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה,** להשרות שכינתי עליו ולעשות לו ניסים ונפלאות, כן **אֶהְיֶה עִמָּךְ, לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ.**

(ו) כיון שאמר לו ה' שלא יתייצב איש בפניו, אמר לו עתה ה', גם אתה **חֲזַק וֶאֱמָץ** - תתחזק ותתאמץ בענין נחלת הארץ, כי השפע האנושי יחול לפי הכנת האדם, וכיון שמטבע הדברים מתהווים קטטות ודינים בענין נחלת הארץ, צריך אתה להתחזק ולא לירא משום אדם מצד שלשה דברים, א. **כִּי אַתָּה תַּנְחִיל,** ולא שום אדם זולתך, ב. ההנחלה היא **אֶת הָעָם הַזֶּה,** שהוא העם הנבחר, ג. **אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם,** שהיא הארץ הנבחרת.

(ז) כיון שאמר לו ה' שתהיה עמו ההשגחה האלוקית כפי שהיתה עם משה, לכן הזהירו גם בענין זה, **רַק חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד, לִשְׁמֹר** שלא לעבור על מצוות לא תעשה, **וְלַעֲשׂוֹת** את מצוות העשה, וקיום המצוות לא יהיה מצד הכרעת השכל, אלא **כְּכָל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עַבְדִּי, אַל תָּסוּר מִמֶּנּוּ יָמִין** [-להוסיף על המצוות] **וּשְׂמֹאול** [-לגרוע מהמצוות], **לְמַעַן תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ.**

(ח) ומלבד קיום המצוות בפועל, יש תנאי נוסף בדבר, והוא העיון והעיסוק בתורה, ולכן **לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ,**

וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב בּוֹ כִּי־
אָז תַּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל: ט הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ אַל־
תַּעֲרֹץ וְאַל־תֵּחָת כִּי עִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ: י וַיְצַו
יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: יא עִבְרוּ | בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצַוּוּ אֶת־
הָעָם לֵאמֹר הָכִינוּ לָכֶם צֵידָה כִּי בְּעוֹד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים

רש"י

והגית בו. והתנוגנת בו כל הגיון שבתורה בלב כמה דאת אמר (תהלים יט טו) והגיון לבי לפניך (ישעיהו לג יח) לבך יהגה אימה: (ט) הלוא צויתיך חזק ואמץ. במלחמה כמו שנאמר אל תערוץ ואל תחת והיכן ציוהו בימי משה שנאמר (דברים לא כג) ויצו את יהושע בן נון וגו': (י) ויצו יהושע. כיוס שתמו ימי בכי אבל משה: (יא) הכינו לכם צדה. כל דבר הצריך לדרך וכלי זיינס למלחמה אמר להס לתקן שאס אתה אומר במאכל ובמשתה הרי היו מסתפקים בזמן שבכליהס עד ט"ז בניסן וכן הוא אומר (לקמן ה' י"ב) ויפסוק המן ממחרת (מפי רבי): בעוד שלשת ימים. בסוף שלשת ימים יוצא בעוד

ביאור על פי המלבי"ם

ללמוד ולשנות את מצוות התורה, **וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה,** בחלק העיוני שבתורה, וגם תכלית העיון תהיה **לְמַעַן תִּשְׁמֹר** [להמנע מלעבור על מצוות לא תעשה] **לַעֲשׂוֹת** [מצוות עשה] **כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ,** כי גם הענינים שנמסרו בתורה שבעל פה נמצאים רמוזים בתורה שבכתב, **כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ,** כי ההצלחה תלויה במזל, ועל ידי הנהגות אלו יהפוך ה' את מזלך לטובה בכל מה שתעשה, **וְאָז תַּשְׂכִּיל** - תנהג על ידי השכל לבחור בהנהגות הטובות והראויות.

(ט) ועתה מוסיף ה' לחזק את יהושע בענין המלחמות, ואמר לו, **הֲלוֹא** בענין המלחמות כבר **צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ,** כמו שנאמר בספר דברים (לא כג) 'וַיְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וַיֹּאמֶר חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ', **אַל תַּעֲרֹץ** - אל תפחד, אלא תתחזק, **וְאַל תֵּחָת** - אל תפול ממדרגתך בשום פעם, **כִּי עִמְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ,** וגם בלכתך למלחמה עם האויבים.

(י) קודם שבאה נבואת ה' ליהושע לחזקו ולאמצו, פחד מהמלחמה עם הגויים שבארץ ישראל, ושלח מרגלים ליריחו, וכן ציוה את הראובני והגדי שיילכו חלוצים למלחמה [כפי שיפורט להלן], אך עתה, לאחר שאמר לו ה' שיתחזק ולא יפחד, נמנע מלהשתמש באותם תחבולות טבעיות שהכין בתחילה, ולא המתין לשובם של המרגלים, אלא מיד, **וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר.**

(יא) עִבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה, וְצַוּוּ אֶת הָעָם לֵאמֹר, הָכִינוּ לָכֶם צֵידָה [ואף על פי שבאותו זמן עדיין אכלו את המן, הכינו להם מאכלים נוספים, וכן תיקנו את כלי מלחמתם, וכל הנצרך להם לדרך], **כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת**

אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ׃ יב וְלָרֹאובֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אָמַר
יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃ יג זָכוֹר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד־
יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מֵנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ
הַזֹּאת׃ יד נְשֵׁיכֶם טַפְּכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם
מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעַבְרוּ חֲמֻשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם כָּל
גִּבּוֹרֵי הַחַיִל וַעֲזַרְתֶּם אוֹתָם׃ טו עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה | לַאֲחֵיכֶם
כָּכֶם וְיָרְשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם
וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יְרֻשַּׁתְכֶם וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר | נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה
עֶבֶד יְהוָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃ טז וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר
כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵנוּ נֵלֵךְ׃ יז כְּכֹל אֲשֶׁר־

רש"י

שתהיו כולן שלמת ימים ומתר תעברו: (יד) כל גבורי החיל. שכלם יעברו מלוסים: (טו) מזרח השמש.

ביאור על פי המלבי"ם

הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ.

(יב) אמנם קודם נבואה זו [שאחריה זירז יהושע את העם להתכונן לדרך] חשש יהושע מהמלחמה, ולכן, **וְלָרֹאובֵנִי וְלַגָּדִי, וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה, אָמַר יְהוֹשֻׁעַ** בתחילה, **לֵאמֹר.**

(יג) זָכוֹר אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' לֵאמֹר, ה' אֱלֹהֵיכֶם מֵנִיחַ לָכֶם, וְנָתַן לָכֶם אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת שבעבר הירדן.

(יד) נְשֵׁיכֶם, טַפְּכֶם, וּמִקְנֵיכֶם, יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן,

וְאַתֶּם תַּעַבְרוּ חֲמֻשִׁים לִפְנֵי אֲחֵיכֶם, כֹּל גִּבּוֹרֵי הַחַיִל, וַעֲזַרְתֶּם אוֹתָם.

(טו) ותישארו בארץ ישראל **עַד אֲשֶׁר יָנִיחַ ה' לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם, וְיָרְשׁוּ גַם הֵמָּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם, וְשַׁבְתֶּם לְאֶרֶץ יְרֻשַּׁתְכֶם וִירִשְׁתֶּם אוֹתָהּ, אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ.**

(טז) וַיַּעֲנוּ הראובני והגדי וחצי שבט המנשה **אֶת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר,** אינך צריך לומר לנו את הדברים מחמת ציוויו של משה רבינו, אלא **כֹּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה, וְאֶל כָּל אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵנוּ נֵלֵךְ,** גם אם יהיו אלו ציווים ושליחויות מדעתך.

שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה כֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ רַק יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר
הָיָה עִם־מֹשֶׁה: יח כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יַמְרֶה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־
דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר־תְּצַוֶּנּוּ יוּמָת רַק חֲזַק וֶאֱמָץ:

ב א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ־בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ

רש"י

עבר מזרחי על ירדן: (יח) ימרה. יקניט את דבריך: (א) וישלח יהושע וגו'. על כרחי אני צריך לומר שבמוך ימי אבל משה שלחם שהרי לסוף ג' ימים עתידין ישראל לעבור את הירדן שמשה אינו למדיס שמת משה ג' אלא כשמתה מוכה י"ג למפרע מיום שעלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ועל כרחך משנשלחו המרגלים לא עברו את הירדן עד יום שלשת ימים עד שהמתינו שלשתן ויצאו שם שלשת ימים עד שבאו הרודפים בו בגילה ויעברו ויבאו אל יהושע בן נון ויבכה יהושע בבוקר ויסעו מהשטים הרי יום ד' וילינו שם ה' ויעברו ושלש עברו עד יום ה': חרש. גרז לך מרגם יונתן אחר להם עשו עצמכם כאלמים כדי שלא יסתירו דבריהם מפניכם. דבר אחר חרש מלשון הטעינו עצמיכם קדרות כדי שתהיו

ביאור על פי המלבי"ם

(יז) כיון שכָּל אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ אֶל מֹשֶׁה, כֵּן נִשְׁמַע אֵלֶיךָ, רַק יְהִיֶה ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם מֹשֶׁה.

(יח) כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יַמְרֶה אֶת פִּיךָ, וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר תְּצַוֶּנּוּ, יוּמָת, כדין מורד במלכות, **רַק חֲזַק וֶאֱמָץ.**

(א) בפרק זה יובא ענין שליחת המרגלים על ידי יהושע, שכפי שהתבאר לעיל (א י) נעשה קודם לנבואה שבה חיזקו ה', וקודם להכרזתו לכל העם שבעוד שלשה ימים יעברו את הירדן. בתחילת מעשה זה רומז הפסוק מדוע שלח יהושע מרגלים לארץ ישראל, והרי כבר ראה את גודל הנזק שאירע מהמרגלים ששלח משה רבינו, שמחמת חטאם נשארו ישראל במדבר ארבעים שנה: **וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן** [בשונה מהמרגלים שבזמן משה, שנשלחו לפי בקשת העם, כאן היתה השליחה על ידי יהושע בן נון לבדו], **מִן הַשִּׁטִּים** שזהו מקום קרוב לארץ ישראל, ושליחותם היתה לבדוק רק מהיכן נוחה הארץ להיכבש [בשונה מהמרגלים של משה רבינו שנשלחו ממקום רחוק, כיון שהיו ישראל מסופקים בעצם יכולתם לכבוש את הארץ], **שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים** - רק שני אנשים, והיו 'מרגלים' המחפשים את נקודות החולשה של הארץ שהם באים לכבוש [בשונה ממשה רבינו ששלח את המרגלים 'לתור את הארץ', כלומר, לברר את טיבה ומהותה, וכאילו יש ספק האם הארץ ראויה להם או לא, ומחמת כן יצא המכשול הגדול ההוא. ולכן שלח יהושע רק שנים, כדרך שר הצבא השולח חלק מחייליו לרגל אצל האויב, ואילו משה רבינו שלח שנים עשר נשיאים חשובים, שהיה זה נראה כאילו עליהם להחליט בעצמם האם הארץ ראויה להם או לא], ושלחם יהושע **חֶרֶשׁ** - בשתיקה, שכל ישראל לא ידעו כלל על

א

א וַיְהִי֙ אִ֣ישׁ אֶחָ֔ד מִן־הָרָמָתַ֖יִם צוֹפִ֑ים מֵהַ֣ר אֶפְרַ֔יִם וּשְׁמ֖וֹ אֶלְקָנָ֑ה
בֶּן־יְרֹחָ֤ם בֶּן־אֱלִיהוּא֙ בֶּן־תֹּ֣חוּ בֶן־צ֔וּף אֶפְרָתִ֖י׃ ב וְלוֹ֙ שְׁתֵּ֣י נָשִׁ֔ים
שֵׁ֥ם אַחַ֖ת חַנָּ֑ה וְשֵׁם֙ הַשֵּׁנִ֣ית פְּנִנָּ֔ה וַיְהִ֥י לִפְנִנָּ֖ה יְלָדִ֑ים וּלְחַנָּ֕ה אֵ֥ין
יְלָדִ֖ים׃ ג וְעָלָ֣ה הָאִ֣ישׁ הַה֗וּא מֵעִירוֹ֙ מִיָּמִ֣ים | יָמִ֔ימָה לְהִשְׁתַּחֲוֹ֖ת וְלִזְבֹּ֣חַ

רש"י

(א) **ויהי איש אחד.** הכל לפי הסדר מסה מסר את התורה ליהושע ויהושע לזקנים ופופט מסר לפופט עד שהגיע לעלי וממנו לשמואל כמו שמנינו (מגות ג ג) וזקנים לנביאים: **מן הרמתים צופים.** שמי רמות היו שפופות ורופות זו את זו. ויונתן תרגם לופים מתלמידי נביאים: **אלקנה.** לוי היה מבני מביאסף בן קרח כן נתייחס בדברי הימים (ג ה מ): **אפרתי.** יונתן תרגם בטורע דבית מפריס (נהר מפריס). ומדרש מגדה (ילקוט שמעוני שמואל ג רמז עז) מפרתי. בן פלטין מבגיוס מדס מחוג כמו (בבא מציעא קיט ג) מפריון נמטייה לרבי שמעון לשון מן: (ג) **ועלה האיש.** לשון הוה הוא היה עולה מזמן מועד למועד לשילה. ומדרש מגדה (ילקוט שמעוני שם) בדרך שהיה עולה בשנה זו לג היה עולה בשנה שמרת כדי להשמיע ישראל ויעשו כמותו:

ביאור על פי המלבי"ם

ספר שמואל נכתב על ידי שמואל הנביא, עד הפסוק המספר על מיתת שמואל, ומשם ואילך כתבוהו גד החוזה ונתן הנביא (ב"ב יד-טו), והוא מקיף את התקופה המסיימת את זמן ה'שופטים', שעֵלִי הוא האחרון שבהם, ופותחת את תקופת ה'מלכים', כאשר שאול הוא המלך הראשון שבתקופה זו. ספר שמואל מסתיים עם תום מלכותו של דוד המלך, הראשון למלכות 'בית דוד'.

(פרק א) פרשה זו עוסקת בסיפור לידתו של שמואל הנביא, בתפילת חנה לאחר לידתו, ובמסירתו לידי עלי הכהן, לחנכו וללמדו תורה.

(א) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד [-מיוחד ומיועד להולדת שמואל], **מִן הָרָמָתַיִם צוֹפִים** - ממקום שהיו בו שתי רמות, [ומכונות "צופים" כיון שהיו יושבים בו צאצאיו של צוף המוזכר בסוף הפסוק] **מֵהַר אֶפְרָיִם, וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה, בֶּן יְרֹחָם, בֶּן אֱלִיהוּא, בֶּן תֹּחוּ, בֶּן צוּף, אֶפְרָתִי** [כלומר, אף צוף, ראש המשפחה, היה מהר אפריים. אך הם לא היו משבט אפרים, אלא משבט לוי].

(ב) וְלוֹ [-לאלקנה] היו **שְׁתֵּי נָשִׁים, שֵׁם אַחַת חַנָּה,** אותה נשא ראשונה, **וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פְּנִנָּה,** אותה נשא לאחר שראה שחנה אינה יולדת לו, ויעצה לו חנ שישא את פנינה, בחושבה שעל ידי זה תיבנה גם היא, **וַיְהִי לִפְנִנָּה יְלָדִים,** הגם שנישאה אחרונה, **וּלְחַנָּה אֵין יְלָדִים,** גם לאחר שנשא אלקנה את פנינה.

(ג) באותה תקופה היו רוב ישראל נמנעים מלעלות לרגל [ואחת הסיבות היתה התנהגותם של הכהנים באותה תקופה, כמו שיסופר להלן], ואף על פי כן **וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא** לבדו **מֵעִירוֹ, מִיָּמִים יָמִימָה** - מידי שנה בשנה **לְהִשְׁתַּחֲוֹת**

לַיהוָה צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי חָפְנִי וּפִנְחָס כֹּהֲנִים לַיהוָה׃
ד וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וְנָתַן לִפְנִנָּה אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ
מָנוֹת׃ ה וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת אַפַּיִם כִּי אֶת־חַנָּה אָהֵב וַיהוָה סָגַר
רַחְמָהּ׃ ו וְכִעַסַּתָּה צָרָתָהּ גַּם־כַּעַס בַּעֲבוּר הַרְּעִמָהּ כִּי־סָגַר יְהוָה
בְּעַד רַחְמָהּ׃ ז וְכֵן יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְשָׁנָה מִדֵּי עָלֹתָהּ בְּבֵית יְהוָה כֵּן
תַּכְעִסֶנָּה וַתִּבְכֶּה וְלֹא תֹאכַל׃ ח וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ חַנָּהּ לָמָּה

רש"י

(ד) ויהי היום. מרגוס והוה יוס מועדא׃ (ה) מנה אחת אפים. מולק מד נמיר הרמוי להתקבל נסנר פניס יפות׃ (ו) צרתה. מסת נעלה פניה׃ גם כעס. כעס מאר כעס תמיד לכך נאמר ׳גס כעס׳ היתה מומרת לה כלוס קנית היוס מעפורת לנכך גדול מו מלוק לנכך קטן׃ בעבור הרעימה. שמתמונן ורנומיו ממרו (נבא נתרע טז ג) נעבור הרעימה שמתפלל ולמס שמיס נתכוונה׃ בעד רחמה. כנגד רממה וכן כל לשון ׳בעד׳׃ (ז) וכן יעשה. מלקנה׃ שנה בשנה. נותן לה מלק

ביאור על פי המלבי"ם

וְלִזְבֹּחַ לַה' צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה, שם היה משכן ה' באותו זמן. ומרמז הפסוק מדוע לא היו ישראל עולים באותה תקופה לרגל, **וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי עֵלִי, חָפְנִי וּפִנְחָס כֹּהֲנִים לַה',** וכיון שלא היו מעשיהם כשרים, כמו שיסופר להלן (פרק ב), היו ישראל נמנעים מלעלות לרגל, אך אלקנה לא נמנע מלעלות, והיה נוטל שכר כנגד כולם.

(ד) וַיְהִי הַיּוֹם, בזמן הרגל, כשהיו עולים למשכן ה', **וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה** קרבנות שְׁלָמִים, שנאכלים אף על ידי בעלי הקרבן, **וְנָתַן לִפְנִנָּה אִשְׁתּוֹ וּלְכָל בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מָנוֹת.**

(ה) וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת אַפַּיִם, כלומר, נתינה שגרמה ל'אפים', לחרון אף כפול, ומכמה סיבות: לאלקנה נגרם צער, **כִּי אֶת חַנָּה אָהֵב וַה' סָגַר רַחְמָהּ,** ועל ידי הנתינה נזכר והרגיש בכך שה' סגר רחמה ואין לה ילדים, ולכן אינו יכול לתת מנות לילדיה. וגם כי את חנה אהב, והצטער בצערה על כך שאינה יולדת.

(ו) ולחנה גם כן נגרם צער, והטעם לכך, **וְכִעַסַּתָּה צָרָתָהּ** - פנינה היתה מכעיסה אותה באותו זמן, **גַּם כַּעַס בַּעֲבוּר הַרְּעִמָהּ** - וגם חנה מעצמה היתה כועסת ומתרעמת, **כִּי סָגַר ה' בְּעַד רַחְמָהּ,** וכיון שבבואם למשכן ה' כיוונו ביותר להתפלל לה' שתיפקד חנה בילדים, הרי שבזמן זה נזכרו יותר בצרתם, והיה צערם גדול יותר מבכל ימות השנה.

(ז) וְכֵן יַעֲשֶׂה אלקנה **שָׁנָה בְשָׁנָה,** שהיה נותן לה את מנתה כמנהגו, **מִדֵּי עֲלֹתָהּ בְּבֵית ה',** ובכל שנה ושנה **כֵּן תַּכְעִסֶנָּה** פנינה, **וַתִּבְכֶּה** חנה **וְלֹא תֹאכַל.**

(ח) עתה יסופר הדבר אשר אירע בשנה אחת, שרצה אלקנה לנחם את חנה מצערה, ולגרום לה לאכול, **וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ** [-בעלה], **חַנָּה, לָמָּה תִבְכִּי,**

תִּבְכִּי וְלָמָּה לֹּא תֹאכְלִי וְלָמָּה יֵרַע לְבָבֵךְ הֲלוֹא אָנֹכִי טוֹב לָךְ
מֵעֲשָׂרָה בָנִים: ט וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁלֹה וְאַחֲרֵי שָׁתֹה וְעֵלִי
הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא עַל־מְזוּזַת הֵיכַל יְהוָה: י וְהִיא מָרַת נָפֶשׁ
וַתִּתְפַּלֵּל עַל־יְהוָה וּבָכֹה תִּבְכֶּה: יא וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אִם־רָאֹה תִּרְאֶה | בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא־תִשְׁכַּח אֶת־אֲמָתֶךָ

רש"י

מובטח להרמותה שמחבבה. ולרתה לפי חבה שבעלה מרחה לה כן תרבה גם היא להכעיסה: (ח) **אנכי טוב לך.** מחבבך: **מעשרה בנים.** שילדה לי פניה: (ט) **אכלה בשילה.** לא מפיק ה"א והמל"ף מטף קמ"ץ והוא כמו תמרי תאכל ומחרי שתה. והלשון נופל בין לזכר בין לנקבה תמרי תאכלה לשון פעול כמו לתאכלה לשון לפעול: **ועלי הכהן ישב על הכסא.** תואמו היוסיפ"ד על כסא גדול שנתמנה שופט (ובילקוט שמעוני כהן גדול) על ישראל: **על מזוזת.** כמו תאל מזוזת: (יא) **ה' צבאות.** למה נתייחד שם זה כאן תמרה לפניו רצונו של עולם שני נצחות נרשמ בעולמך העליונים לא פריס ולא רציס ולא מתיס והתמתוים פריס ורציס ומתיס אס אני מן התמתוים מהיה פרה ורבה ומתה ואס אני מן העליונים לא תמות. זו מלחתי בתגדה של רבי יוסי הגלילי (פסיקתא רבתי). ורבותינו דרשו בתסכת ברכות (לא ב) מה שדרשו עד הנה לא היה אדם שקראו להקב"ה 'צבאות' אלא כך תמרה לפניו רבונו של עולם מכל נצחות שברשת בעולמך קשה בעיניך ליתן לי בן תמד: **אם ראה תראה.** רבותינו דרשו בו בתסכת ברכות (שם) מה שדרשו: **אמתך.** התמור ג' פעתים בתקרא כנגד שלשה דברים שהאשה מצווה עליהם:

ביאור על פי המלבי"ם

וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי, וְלָמָּה יֵרַע לְבָבֵךְ - מדוע תכעסי, והלא אף אם תתייאשי מלדת ילדים, הרי אינך מצווה על פריה ורביה [כי רק האנשים מצווים בכך, ולא הנשים], ואם את חוששת שלא יהיה מי שיטפל בך לעת זקנתך, **הֲלוֹא אָנֹכִי טוֹב לָךְ** לענין זה, יותר **מֵעֲשָׂרָה בָנִים.**

(ט) עד עתה סמכה חנה על תפילת בעלה, אלקנה, שהיה צדיק. אך כיון שהבינה עכשיו שהוא כבר התייאש מכך שתלד, ואינו מתפלל על כך, התעוררה להתפלל בעצמה, **וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָה בְשִׁלֹה וְאַחֲרֵי שָׁתֹה** - לאחר זמן האכילה והשתיה [אך חנה עצמה לא אכלה, כמו שסופר לעיל] **וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, עַל מְזוּזַת הֵיכַל ה',** מבחוץ, בעזרה, שזהו מקום שהכהן הגדול היה רשאי לשבת בו (רלב"ג).

(י) ובאותה שעה התקבצו ארבעה דברים הגורמים לקבלת התפילה, א. **וְהִיא מָרַת נָפֶשׁ,** וה' שומע תפילת שבורי לב, ב. **וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה',** שהיתה תפילתה בכוונה שלמה לה' לבדו, ג. **וּבָכֹה תִּבְכֶּה,** ושערי דמעה אינם ננעלים לעולם.

(יא) ד. **וַתִּדֹּר נֶדֶר,** ודבר זה מועיל בעת צרה, **וַתֹּאמַר, ה' צְבָאוֹת, אִם רָאֹה תִּרְאֶה בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ, וּזְכַרְתַּנִי** לתת לי בן, **וְלֹא תִשְׁכַּח אֶת אֲמָתֶךָ** לאחר מכן, ותתן לי

וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ֙ זֶ֣רַע אֲנָשִׁ֔ים וּנְתַתִּיו֙ לַיהוָ֔ה כָּל־יְמֵ֥י חַיָּ֖יו וּמוֹרָ֣ה לֹא־
יַעֲלֶ֑ה עַל־רֹאשֹׁ֗ו׃ יב וְהָיָה֙ כִּֽי־הִרְבְּתָ֣ה לְהִתְפַּלֵּ֔ל לִפְנֵ֖י יְהוָ֑ה וְעֵלִ֕י
שֹׁמֵ֖ר אֶת־פִּֽיהָ׃ יג וְחַנָּ֗ה הִ֚יא מְדַבֶּ֣רֶת עַל־לִבָּ֔הּ רַ֚ק שְׂפָתֶ֣יהָ נָע֔וֹת
וְקוֹלָ֖הּ לֹ֣א יִשָּׁמֵ֑עַ וַיַּחְשְׁבֶ֥הָ עֵלִ֖י לְשִׁכֹּרָֽה׃ יד וַיֹּ֨אמֶר אֵלֶ֜יהָ עֵלִ֗י עַד־מָתַ֤י
תִּשְׁתַּכָּרִין֙ הָסִ֣ירִי אֶת־יֵינֵ֔ךְ מֵעָלָ֖יִךְ׃ טו וַתַּ֣עַן חַנָּ֔ה וַתֹּ֣אמֶר֔ לֹ֣א אֲדֹנִ֔י

רש"י

זרע אנשים. לדיקים כמה דתמ׳ תמר (מלכים-ג ג לג) נשני מנשים לדיקים: אנשים. מקובים כמה דתמ׳ תמר (דברים ג יג) מנשים מכמים וידעים: ונתתיו ה׳. שיהא לשוי לתתו לה׳: ומורה. תרגם יונתן ומרות תגע לא תהא עליהו: (יב) שומר את פיה. מלפה מתי תפסיק כך תרגמו יונתן ועלי תוריך לה עד דתפסוק: שומר. לשון המתנה כמו (בראשית ל יח) שמר את הדבר (שיוב יד טז) לא תשמור על מטתתי: (יג) ויחשבה עלי לשכורה. שלא היו רגילין להתפלל בלחש: (טו) לא אדוני. לא

ביאור על פי המלבי"ם

בנים ובנות נוספים, **וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ֙ זֶ֣רַע אֲנָשִׁ֔ים** - בן חשוב ושלם בגופו, הראוי לעמוד ולשרת לפני ה', **וּנְתַתִּיו֙ לַיהוָ֔ה כָּל יְמֵ֥י חַיָּ֖יו**, שלא יהיה כשאר הלויים שהיו פונים לפעמים גם לעסקיהם הפרטיים, ולא היו משרתים אלא מגיל עשרים וחמש, אלא יהיה בני נתון לגמרי לה', וגם יהיה נתון כל ימי חייו, **וּמוֹרָ֣ה לֹא יַעֲלֶ֑ה עַל רֹאשֹׁ֗ו** - ולא יתיירא משום אדם, אלא מה' לבדו [ויש אומרים שהתכוונה בכך שיהא נזיר, שאסור לספר את שערו].

(יב) וְהָיָה֙ כִּֽי־הִרְבְּתָ֣ה לְהִתְפַּלֵּ֔ל לִפְנֵ֖י ה', היה עלי סבור שבודאי אינה מבקשת מה' אלא מהמלאכים שימליצו טוב בעדה, כיון שהמתפלל לה' אינו צריך להאריך כל כך בתפילתו, כי ה' מבין כוונתו, ורק המבקש מהמלאכים שימליצו עבורו, מאריך לומר את זכויותיו ובקשותיו, וְכיון שכך, היה **עֵלִ֖י שֹׁמֵ֖ר אֶת פִּֽיהָ** - מתבונן לשמוע את דבריה, כיון שהמבקש מהמלאכים בהכרח ירים קולו, לפי שאין המלאכים יודעים את מחשבות האדם [ורק המתפלל לה' בעצמו יכול להתפלל בלחש, כי ה' יודע מחשבות].

(יג) אך לא כן היה, **וְחַנָּ֗ה הִ֚יא מְדַבֶּ֣רֶת עַל לִבָּ֔הּ** - מתפללת במחשבות ליבה, ללא דיבור, **רַ֚ק שְׂפָתֶ֣יהָ נָע֔וֹת, וְקוֹלָ֖הּ לֹ֣א יִשָּׁמֵ֑עַ**, ודבר זה מראה שהיא מתפללת לפני ה', אך כיון שכך לא היתה צריכה להאריך כל כך בתפילתה, ומחמת כן שהיה עלי סבור שמעשיה סותרים זה את זה, שהיא מתפללת בלחש, ומאריכה בתפילתה, **וַיַּחְשְׁבֶ֥הָ עֵלִ֖י לְשִׁכֹּרָֽה.**

(יד) וַיֹּ֨אמֶר אֵלֶ֜יהָ עֵלִ֗י, עַד מָתַ֤י תִּשְׁתַּכָּרִין֙, והרי מלבד ששיכור אסור בתפילה, אסור לו כלל לשהות במקדש, ולכן **הָסִ֣ירִי אֶת יֵינֵ֔ךְ מֵעָלָ֖יִךְ**, ורק אז תבואי למקדש להתפלל.

(טו) אמנם חנה לא הבינה מדוע עלי סבור שהיא שיכורה, ומחמת כן, **וַתַּ֣עַן חַנָּ֔ה וַתֹּ֣אמֶר֔, לֹ֣א אֲדֹנִ֔י**, אם אתה סבור שאני שיכורה מחמת ריבוי הבכי

אִשָּׁה קְשַׁת־רוּחַ אָנֹכִי וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שָׁתֵיתִי וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת־נַפְשִׁי
לִפְנֵי יְהוָה: טז אַל־תִּתֵּן אֶת־אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַּת־בְּלִיָּעַל כִּי־מֵרֹב
שִׂיחִי וְכַעְסִי דִּבַּרְתִּי עַד־הֵנָּה: יז וַיַּעַן עֵלִי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם
וֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתֶּן אֶת־שֵׁלָתֵךְ אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעִמּוֹ: יח וַתֹּאמֶר
תִּמְצָא שִׁפְחָתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתֵּלֶךְ הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ וַתֹּאכַל וּפָנֶיהָ
לֹא־הָיוּ־לָהּ עוֹד: יט וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְהוָה וַיָּשֻׁבוּ

רש"י

מדון מתה כדבר הזה גליא בעלמא שמין רוח הקודש שורה עליך שמדע שמיני שכורת יין: (טז) **אל תתן את אמתך.** כלפי שממרה לו דבר קשה מזרה ופייסתו שלא יתנהג הפקר ובזיון לפני לרתה בת בליעל: **כי מרוב שיחי.** דבריי לפניך קושי: **שיחי.** יש מקומות שהוא לשון מניעות לב. דבר אחר מרוב שיחי כתרגומו מרי מקני מקניותי ומרגיזותי מולכית נגלו עד כען: **וכעסי.** שלרתי מכעסת אותי: **אל תתן.** לשון מסירה כמו (תהלים כז יב) אל תתנני בנפש לרי: (יז) **את שאלתך.** תסר ת' לדרוש בו לשון בניס כמו (דברים כח כז) ובטחליה היולסת וגו': **יתן את שאלתך.** נשרה שנתקבלה תפלתה: (יח) **תמצא שפחתך חן.** לבקש עליה רחמים: **ופניה לא היו לה.** פניס של זעס:

ביאור על פי המלבי"ם

והמרירות, אין הדבר כן, אלא **אִשָּׁה קְשַׁת רוּחַ אָנֹכִי**, ומחמת כן הרביתי בבכיה, **וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתִי.** ואם אתה סבור שאני שיכורה מחמת שהתפללתי בלחש, על כך השיבה **וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשִׁי לִפְנֵי ה'**, ולא ביקשתי בַּקָּשָׁתִי מהמלאכים, ולפני ה' ניתן להתפלל בלחש, שהוא יודע את כל המחשבות.

(טז) ועתה הוסיפה וביקשה מעלי בעצמו שיתפלל עליה, ואמרה, **אַל תִּתֵּן אֶת אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַּת בְּלִיָּעַל** - אל תעזבני בידי פנינה צרתי, שהיא בת בליעל ומכעיסה אותי, אלא תתפלל עלי שאפקד בילדים. ואם תשאל מדוע הארכתי בתפילתי, והרי המבקש מה' בעצמו אינו צריך להאריך בתפילתו, **כִּי מֵרֹב שִׂיחִי** - צערי על שאין לי ילדים, **וְכַעְסִי** - שהכעסתני צרתי, **דִּבַּרְתִּי עַד הֵנָּה**, והארכתי בתפילתי.

(יז) מאחר וראה עלי שצדקו דבריה, פייסה אף הוא, **וַיַּעַן עֵלִי וַיֹּאמֶר, לְכִי לְשָׁלוֹם, וֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל** המשגיח על עמו בהשגחה פרטית, **יִתֵּן אֶת שֵׁלָתֵךְ אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעִמּוֹ** - כיון שהתפללת לה' בעצמו, ולא למלאכים שימליצו עלייך, ראויה את שה' יתן לך את שאלתך ויפקדך בבנים.

(יח) חנה קיבלה את דברי עלי כהבטחה שימלא ה' את בקשתה, **וַתֹּאמֶר, תִּמְצָא שִׁפְחָתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ**, כלומר, מה שבירכת אותי מראה שמצאתי חן בעיניך, כי היתה ברכתו כהבטחה בעיניה, **וַתֵּלֶךְ הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ, וַתֹּאכַל** [בניגוד לכך שבתחילה לא רצתה לאכול], **וּפָנֶיהָ** - פני הצער שהיו לה בתחילה, **לֹא הָיוּ לָהּ עוֹד**, כיון שבטחה שנתקבלה תפילתה.

(יט) **וַיַּשְׁכִּמוּ** אלקנה וחנה **בַבֹּקֶר, וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי ה'** להודות על שנשמעה

וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם הָרָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת־חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרֶהָ יְהוָה:
כ וַיְהִי לִתְקֻפוֹת הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל
כִּי מֵיְהוָה שְׁאִלְתִּיו: כא וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ לִזְבֹּחַ לַיהוָה
אֶת־זֶבַח הַיָּמִים וְאֶת־נִדְרוֹ: כב וְחַנָּה לֹא עָלָתָה כִּי־אָמְרָה לְאִישָׁהּ
עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר וַהֲבִאֹתִיו וְנִרְאָה אֶת־פְּנֵי יְהוָה וְיָשַׁב שָׁם עַד־עוֹלָם:

רש"י

(יט) ויבואו אל ביתם וידע אלקנה. מכאן למכשפי אמסור בתמיס המטה: (כ) לתקפות הימים. מיעוט תקופות אתיס מיעוט ימיס אניס לאמה מדאיס ואני ימיס מכאן היולדת לאמעה יולדת למקוטעיס: שמואל. על אל אל ועל אם המעאה הוא נקרא כי ממנו אמלמיו: (כא) את זבח הימים. יש דאמ מוסיפיס: ואת נדרו. נדריס אאדר בין רגל לרגל היה מקריב בראל: (כב) עד יגמל. לאוף כ"ג (אפריס אחריס כ"ד) מדאיס אאך זמן מיוק ליניק: וישב שם עד עולם. עולאם אל לויס מאאיס אאה אנאאר (בראדר ג כה) ומכן מאאיס אאה ישוב מלבא העבודה וכך היו ימיו אל שמואל מרבעה מדאיס ומאיס אהרי עלי אפט את ישראל מרבעים אאה וביום אפלת אאה נאאעה אופט לא אותה אאה לעיבורו אל שמואל בשתיירו ל"ט ושמואל פירבא את ישראל מאאת עלי י"ג אאה אהרי יום אאת עלי גלה הארון ויאב בשדה פלשתים ז' מדאיס (לקמן שמואל ו ו) מאא בא לקריית יערים עד שהעלהו דוד מאאלך אאב אניס בחבירון על יהודה והמליכוהו כל ישראל עליהם וכתיב (שם ז ב) ויהי מיום אאת הארון בקריית יערים וירבו הימים ויהיו עשריס אאה לא מהן אאב אניס אאלך דוד בחבירון ואחת מאגלה הארון עד אאת שאול אלא עשרה אאה ושבעה מדאיס ושמואל את לפני שאול מרבעה מדאיס:

ביאור על פי המלבי"ם

תפילתם, **וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם הָרָמָתָה, וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת חַנָּה אִשְׁתּוֹ, וַיִּזְכְּרֶהָ ה'.**

(כ) וַיְהִי לִתְקֻפוֹת הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה - לאחר שתמה תקופת ההריון של חנה (מצודת דוד), **וַתֵּלֶד בֵּן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל, כִּי מֵה' שְׁאִלְתִּיו,** ומילת 'שמואל' מורכבת מהמילים שאול מא-ל, והתכוונה לרמוז בכך שהתפללה על לידתו מה' בעצמו, ולא מהמלאכים, וכמו שהתבאר לעיל.

(כא) ובחג שאחרי לידת שמואל, **וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה, וְכָל בֵּיתוֹ** - כל בני ביתו, **לִזְבֹּחַ לַה' אֶת זֶבַח הַיָּמִים** - את קרבנות המועד, כפי שהיה נוהג כל שנה, **וְאֶת נִדְרוֹ,** שנדר להביא קרבן על כך שנפקדה חנה וילדה בן.

(כב) וְחַנָּה לֹא עָלָתָה, אף שיש מצוה על היולדת להביא בעצמה את קרבנותיה, ולא על ידי שליח, **כִּי אָמְרָה לְאִישָׁהּ** - אמרה את טעם הנהגתה לאלקנה בעלה, שנדרה לה' קודם לידת שמואל שיהא שאול לה' כל ימי חייו, וכלול בנדר זה שבפעם הראשונה שתביא אותו למשכן, תשאירנו שם, ולכן ברצונה להמתין **עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר** - שיסיים לינוק, כשיהיה בן שנתיים, **וַהֲבִאֹתִיו** למשכן, **וְנִרְאָה אֶת פְּנֵי ה', וְיָשַׁב שָׁם עַד עוֹלָם,** ולא ישוב לביתו עוד.

(כג) ואמנם נדר זה שנדרה חנה היה שלא מדעת בעלה, והיה אלקנה יכול להפר לה

כג וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ עֲשֵׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ שְׁבִי עַד־גָּמְלֵךְ אֹתוֹ
אַךְ יָקֵם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתֵּינֶק אֶת־בְּנָהּ עַד־גָּמְלָהּ
אֹתוֹ: כד וַתַּעֲלֵהוּ עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר גְּמָלַתּוּ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה וְאֵיפָה אַחַת
קֶמַח וְנֵבֶל יָיִן וַתְּבִאֵהוּ בֵּית־יְהוָה שִׁלוֹ וְהַנַּעַר נָעַר: כה וַיִּשְׁחֲטוּ
אֶת־הַפָּר וַיָּבִאוּ אֶת־הַנַּעַר אֶל־עֵלִי: כו וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי חֵי נַפְשְׁךָ

רש"י

(כג) **אך יקם ה' את דברו.** מת שמלת ממנו זרע מנשים ועלי ניסרך נרוח הקודש מלמי ישרמל יתן מת שלמך יקס ה' מת דנרו וזהו לפי פשוטו. ומדרש מגדה רבי נחמיה נשם רבי שמוטל בר רב יהמך מתר נכל יום ויום נת קול יולמת ומפוללת נעולם ומומרת עתיד למך לעמוד ושמו שמוטל וכל משה שהיתה יולדת בן היתה קורמה שמו שמוטל כיון שהיו רומים מת מעשיו היו מומרים מין זה שמוטל וכיון שגולד זה ולמו מעשיו מתרו דומה שזה הוע וזהו שתתר יקס ה' מת דנרו שיהע זה שמוטל הלדיק: (כד) **ואיפה אחת קמח.** שמעתי נשם רבינו יהמך הלוי מיפה מחת קמת שלש סמין להוליך ממנה שלשה עשרונים שלת הרתוי לפר המחד כדתנן (מנחות עו ג) נתס הפנים כ"ד עשרונים מכ"ד סמין עשרון סולת לשלה חטין: **ונבל יין.** לשון: והנער נער. ורבינו הוה יניק: (כה) **ויביאו את הנער אל עלי.** לרמוז שנתקיימה נבוחתו. ורבותינו דרשו מה שדרשו שהוליה הלכה שתינו לריך כהן לשחיטת קדשים כדתיתת נברכות (לא ב): (כו) **בי אדני.** לשת עיניך

ביאור על פי המלבי"ם

את נדרה, אך הוא לא עשה כן, אלא **וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ,** אף שדבר זר הוא להביא ילד קטן כל כך ולהשאירו במשכן, **עֲשִׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ, שְׁבִי** - השארי עמו בבית **עַד גָּמְלֵךְ אֹתוֹ,** ואחר כך תביאי אותו למשכן וישאר שם לעולם, ובכך הסכים אלקנה לנדרה וקיימו. ומאחר והתגלה לחנה בנבואה מה שעתיד להיות עם שמואל בימי חייו [כפי שיבואר להלן בשירת חנה], ובודאי אמרה זאת לאלקנה, הוסיף ואמר **אַךְ יָקֵם ה' אֶת דְּבָרוֹ,** כפי שהתנבאת. **וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה, וַתֵּינֶק אֶת בְּנָהּ עַד גָּמְלָהּ אֹתוֹ.**

(כד) וַתַּעֲלֵהוּ עִמָּהּ למשכן **כַּאֲשֶׁר גְּמָלַתּוּ, בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה** לקרבנות, **וְאֵיפָה אַחַת קֶמַח** למנחה, **וְנֵבֶל יָיִן** לנסכים, **וַתְּבִאֵהוּ בֵּית ה'** - למשכן ה' אשר **שִׁלוֹ, וְהַנַּעַר, נָעַר** - ואף שהיה נער קטן כבן שנתיים, התנערו כוחותיו השכליים ומידותיו הטובות לצאת מהכח אל הפועל.

(כה) וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת הַפָּר שהביאה חנה לקרבן, **וַיָּבִאוּ אֶת הַנַּעַר אֶל עֵלִי,** לרמוז בכך שכשם שהובא הפר קרבן לה', כך הובא הנער להיות מוקדש לה', לעבוד ולשרת, ולבקש שיסכים עלי לקחתו ולחנכו.

(כו) וַתֹּאמֶר חנה לעלי, **בִּי אֲדֹנִי** - בבקשה ממך אדוני, **חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי,** מלא את בקשתי וקח את הילד אליך, לשים עינך עליו, וכיון שחששה שעלי יסרב מחמת גילו הצעיר של שמואל, אמרה לו כמה טעמים לכך שראוי למלא את בקשתה: א. שהרי שמואל לא נולד בדרך הטבע,

אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמָּכָה בָּזֶּה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה: כז אֶל־
הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי וַיִּתֵּן יְהוָה לִי אֶת־שְׁאֵלָתִי אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ:
כח וְגַם אֲנִכִי הִשְׁאִלְתִּהוּ לַיהוָה כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל
לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַיהוָה:

רש"י

עליו שיהא תלמידך. ולפי מדרש רבותינו שלש יענישהו מיתה: (כז) **אל הנער הזה התפללתי.** מל תמר זה ימות ויתן לך תחר: (כח) **וגם אנכי השאלתיהו לה'.** כמדש המתחיל כלי לרבו מו מתחילו גמו לשמשו: **הוא שאול.** תנפרונטי"ן נלע"ז כלומר תין תתה רשתי לענשו הקב"ה נעשה עליו שומל כי השתלמיו לו ועליו להחזילו לי: **וישתחו שם.** שמואל ויש תומרים תלקנה:

ביאור על פי המלבי"ם

אלא מחמת התפילה שהתפללתי כאן, והראיה לכך, שהרי **אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמָּכָה** - שאף אתה סייעת לי בתפילתך **בָּזֶּה** - במקום הקדוש הזה, שהוא משכן ה', וראויה התפילה במקום זה להתקבל, **לְהִתְפַּלֵּל אֶל ה'** - שהתפללתי אל ה' בעצמו, ולא ביקשתי מהמלאכים שיעזרוני, וכמו שהתבאר לעיל, וזו סיבה שהתקבלה תפילתי. ב. שהרי היתה הלידה בדרך נס גמור, כי "אני האשה הניצבת עמכה בזה", כלומר אני היא אותה אשה שעמדה לפניך, ולא אירע בגופי שום שינוי טבעי, ואף על פי כן ילדתי, והרי זה סימן שהשגחת ה' הפרטית היא שגרמה ללידתו, כי הוא עתיד להיות איש אלוקים קדוש.

(כז) ג. וראיה נוספת שלידתו לא היתה דבר טבעי, כי **אֶל הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי** - תפילתי היתה שאלד בן, ושיהא ראוי לעמוד בהיכל מלך, כפי שאכן אירע, והרי זה סימן שהתקבלה תפילתי. ד. **וַיִּתֵּן ה' לִי אֶת שְׁאֵלָתִי** - ותיכף לאחר תפילתי נפקדתי וילדתיו, ואף זה סימן שמכח התפילה נושעתי, ה. **אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ** - שנענתה תפילתי מאחר וביקשתיה מה' בעצמו, ואף זו ראיה שהתפילה היא שגרמה ללידתו.

(כח) ו. **וְגַם אֲנִכִי הִשְׁאִלְתִּהוּ לַה'** - וגם אני שאלתי וביקשתי מה' את הילד ונדרתי בתפילתי שיהיה שייך לה', ועלי לקיים את דברי. ז. ואל תאמר שאביאנו לכאן כשיגדל יותר, כיון **שכָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל לַה'**, ומחמת כל הטעמים והראיות הללו ראוי שתקבלנו אליך כבר עתה. עלי קיבל את דבריה ונטל את שמואל, לגדלו ולחנכו, **וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַה'**.

(פרק ב, א-י) בפרשה זו מובאת תפילת חנה, שנאמרה ברוח הקודש [שהרי מנו חז"ל את חנה בין שבע הנביאות שעמדו לישראל], כאשר בתשעת הפסוקים הראשונים משבחת חנה את הקדוש ברוך הוא [כמו שאמרו חז"ל, לעולם יסדר אדם שבחו של ה' ואחר כך יתפלל], ובפסוק האחרון היא מבקשת על בנה, שמואל [ובה התנבאה על העתיד להתרחש במהלך חייו, כמו שיבואר].

א א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ:
ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה וְעָמְדָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּתְהִי־לוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ:

רש"י

(א) וְלֹא יחם לוֹ. מִמְּרוּ רַבּוֹתֵינוּ (נדרים סד ב) כׇּל הַמְצַוֶּה בְּנֵדֶיהוּ אֵינוֹ נֶהֱנֶה מֵהֶם לְסוֹף לְפִי שֶׁקָּרַע אֶת כַּף הַמֹּעֵיל לְשָׁמוֹת. וּמִדְרָשׁ אַגָּדָה אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי כְּשֶׁרָאָה דָּוִד אֶת הַמַּלְאָךְ עוֹמֵד בֵּירוּשָׁלַיִם וּמַרְבֵּד בִּידוֹ נִטְּלוּ מִמֶּנּוּ מִדּוֹתָיו שֶׁל מֶלֶךְ (רָאָה פֶּרֶק דַּרְכֵי מְלִיצָה פֶּרֶק מג): **(ב) בְתוּלָה.** מְתוּלֶה מְמֻמָּן אֶת בְּתוּלָתָהּ: **סוֹכֶנֶת.** מְמֻמֶּנֶת וְכֵן (קֹהֶלֶת י ט) וּבוֹקֵעַ עֵצִים יִסָּכֵן בָּהֶם:

ביאור על פי המלבי"ם

ספר מלכים (א-ב) נכתב ע"י ירמיהו הנביא, והוא מקיף את עניני עם ישראל מתחילת מלכות שלמה בן דוד, ועד גלות ישראל וחורבן בית המקדש הראשון על ידי נבוכדנצר מלך בבל.

על אף שעניני דוד המלך התבארו בספר שמואל, וספר מלכים אמור להתחיל בדברי מלכות שלמה, הפרשה הראשונה בספר זה עוסקת עדיין בדוד המלך, כיון שהמלכתו של שלמה בחיי אביו היתה מחמת התנשאותו של אדוניהו ורצונו למלוך, והסיבה שהעיז אדוניהו לנסות למלוך עוד בחיי אביו היתה מחמת זקנותו של דוד ותשות כוחו, ומחמת שרצה לישא את אבישג השונמית שהיתה משרתת את דוד, וקיוה שעל ידי מלכותו יוכל לישא אותה, וכפי שיבואר להלן.

(פרק א) פרשיות אלו עוסקות בהמלכת שלמה למלך על ישראל בחיי דוד אביו, מה הסיבות שגרמו לכך, וכיצד נהיה הדבר.

(א) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בגופו, באפיסת כוחותיו, וגם היה כבר **בָּא בַּיָּמִים**, כי היה כמעט בן שבעים שנה, **וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ**, כיון שכבר תם חומו הטבעי, והבגדים אינם אלא שומרי החום הטבעי שלא יתקרר, אך אינם מחממים את הגוף שהוא קר בטבעו. ובמצב זה כבר לא היתה תקוה שעוד יתחזק דוד לחזור ולמלוך על ישראל, והיה נראה לענין המלוכה כאילו כבר אינו בעולם, והגיעה העת שאחד מבניו ימלוך תחתיו, ולכן רצה אדוניהו להמליך את עצמו [וחשב שלא יהא משפטו כאבשלום, שמרד בדוד אביו בעודו בעוצם כוחו ותקיפותו].

(ב) אחרי שראו עבדיו כי אפס חומו הטבעי וצריכים למצוא דרך לחממו, **וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו, יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה**, שבשרה חם יותר מאשה נשואה, וכשיפרסמו שמבקשים עבורו נערה יאמרו רק **וְעָמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ** לשרתו, **וּתְהִי לוֹ סֹכֶנֶת** - ממונה על אוצרותיו, אמנם המטרה האמיתית, שאין מכבוד המלכות לפרסם זאת, היא **וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ, וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ**. [ולכן תחילת דבריהם, 'ועמדה לפני המלך ותהי לו סוכנת' אמרו בלשון נסתר, כי כך יפרסמו בציבור, ולעומת זאת את הדברים 'ושכבה בחיקך וחם לאדוני המלך' אמרו בלשון נוכח, שזו האמת כפי שהמלך יודע].

ג וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית
וַיָּבִאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ: ד וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד־מְאֹד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת
וַתְּשָׁרְתֵהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ: ה וַאֲדֹנִיָּה בֶּן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי
אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו: ו וְלֹא־
עֲצָבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר מְאֹד

רש"י

(ד) לֹא ידעה. שהמעולה יפה לחמס מן הבעולה. ולבועתיו ממרו (סנהדרין כב ע) משום לפי שהיה לו נשים (דברים יז יז) וכבר היו לו שמונה עשר (רש"י שם): (ה) מתנשא. מתפאר: וחמשים איש. נעולי טמול ומקוקי כפות רגלים (שם כא ג): (ו) ולא עצבו. לפי שבעיסו למדך שהמוגע מוכתה מבנו מביאו לידי מיתה: וגם הוא טוב תואר. כאבשלום שנאמר (שמואל ב יד כה) וכאבשלום לפי

ביאור על פי המלבי"ם

(ג) **וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל, וַיִּמְצְאוּ אֶת אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית, וַיָּבִאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ.**

(ד) עתה רומז הפסוק לסיבה אשר הניעה את אדוניהו למלוך ולמרוד באביו, **וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד מְאֹד**, ומחמת כן חשק בה אדוניהו מאד, **וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת, וַתְּשָׁרְתֵהוּ, וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ**, ומחמת כן חשב שגם מצד אביו לא תהיה מניעה לכך שישאנה, שהרי דוד לא נשאה, ויוכלו למצוא עבורו נערה אחרת שתשרת אותו. ומחמת כן רצה אדוניהו למלוך מיד, בחושבו שאם יוכל לשמור בסוד את המלכתו, ורק לאחר מכן יוודע הדבר לדוד, לא ירע הדבר כל כך בעיניו, מאחר ובין כך כבר אפסו כוחותיו מלמלוך, ויסכים בדיעבד למלכותו של אדוניהו, ולאחר שימלוך יוכל לישא את אבישג, כרצונו.

והסיבה שחשב שיוכל להסתיר את המלכתו מדוד, כיון שאין מן הנימוס שיהיה שום אדם בחדר המלך בעת כזו שאבישג מחממת אותו, ומחמת כן היו נשותיו, עבדיו ובני ביתו של המלך מְנוּעִים מלהכנס לחדרו, והיה ניתן לחשוב שייעלם מהמלך גם נסיונו של אדוניהו למלוך על ישראל, עד לאחר שיסתיים הדבר [וכפי שבאמת היה עשוי להיות, לולא נתן הנביא, וכמו שיבואר להלן].

(ה) ומחמת הסיבות האמורות לעיל, **וַאֲדֹנִיָּה בֶן חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ, וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים, וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו,** וכל אלו מדרכי המלוכה, כדי להראות שהוא העתיד למלוך תחת דוד אביו.

(ו) עתה מבאר הפסוק מדוע לא פחד אדוניהו מדוד אביו, וגם לא פחד שעם ישראל לא יקבל את מלכותו, **וְלֹא עֲצָבוֹ** - לא הוכיחו **אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ,** ולכן חשב שגם עתה לא יאמר לו דוד דבר, לאחר שכבר ייעשה המעשה וימלוך. וחשב שישראל יתרצו במלכותו, כיון שכמו אבשלום, **וְגַם הוּא** היה **טוֹב תֹּאַר מְאֹד,** שזה דבר הנושא חן בעיני ההמון, כמו שאבשלום מצא חן בעיני

וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם: ז וַיִּהְיוּ דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה
וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וַיַּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּהוּ: ח וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ
בֶּן־יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ
עִם־אֲדֹנִיָּהוּ: ט וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת

רש"י

היה מיפ יפה היפ גרמה להם שנתגאו: **ואותו ילדה.** ממו: **אחרי אבשלום.** כלומר גדלתו אחר תרגות שגדלה ממו של מנשלום: **(ז) עם יואב בן צרויה.** לפי שהיה יודע שנלבו של דוד עליו על שהרג את מנר ועמשע ומנשלום וקופו שיהוה את נמו המולך תחתיו עליו לפיכך היה רוצה שימלוך זה על ידו וימהנהו: **ועם אביתר הכהן.** שנסתלק מן הכהונה משנרת דוד מירושלים מפני מנשלום שנתגאל נתוריס ותומיס ולפ עלתה לו שנאמר (שמואל ב טו כד) ויעל מביתר והיה מבני נביו של עלי וידע שלפ יפמפ בימי שלמה שהרי נאמר לעלי (שמואל ג ב לה) והקימותי לי כהן נאמן והתהלך לפני משיחי והיה חפץ שיעמוד זה על ידו: **(ח) ונתן הנביא.** שנצע לדוד שנלמה ימלוך כמו שנאמר בדברי הימים (ג כב ט) ושלמה יהיה שמו: **(ט) ומריא.** שור של פטס: **אבן הזוחלת.** מבן גדולה שהיו הנתורים

ביאור על פי המלבי"ם

העם מחמת יופיו. וטעם נוסף שחשב שהעם יתרצה במלכותו, **וְאֹתוֹ יָלְדָה** אמו, חגית, **אַחֲרֵי** שילדה מעכה את **אַבְשָׁלוֹם,** וכיון שאבשלום נהרג, וכן אמנון הבכור ודניאל שנולד אחריו גם כן מתו, נמצא שהגדול בבני דוד היה עתה אדוניהו, ויסברו ההמון שמן הראוי להמליך את הגדול שבבנים.

(ז) ועוד טעם לכך שחשב שיצליח במלכותו, **וַיִּהְיוּ דְבָרָיו** של אדוניהו **עִם יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה** שר הצבא, וחשב שמתוך כך כל החיילים יימשכו אחריו, **וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן** הגדול, ועל ידי זה יימשכו העם אחריו, **וַיַּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה.** והטעם שהם היו מתומכי אדוניהו, כיון שידע יואב שדוד כועס עליו על כך שהרג את אבשלום, ופחד שדוד יצווה את שלמה להורגו, ואביתר ראה שדוד חולק כבוד גדול לצדוק הכהן, והבין שבכוונתו למושחו לכהן גדול תחתיו, וחשבו שיינצלו על ידי שיתמכו בהמלכת אדוניהו, שיגן עליהם.

(ח) וְצָדוֹק הַכֹּהֵן, וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע, וְנָתָן הַנָּבִיא, וְשִׁמְעִי [-יש אומרים שהוא שמעי בן גרא] **וְרֵעִי** [-יש אומרים שזה חושי הארכי, המכונה 'רֵעַ דוד'], **וְהַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד, לֹא הָיוּ עִם אֲדֹנִיָּהוּ,** כיון שידעו שכוונת דוד להמליך את שלמה, ונחשב בעיניהם כמרידה במלכות לתמוך באדוניהו, המולך מדעתו ושלא כרצון דוד.

(ט) כיון שראה אדוניהו שיש המתנגדים להמלכתו, רצה לחזק את ידי אוהביו במסיבת רעים, ושם ימליכוהו מהר קודם שיתייעצו אוהבי שלמה כיצד להמליכו, **וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא** - שור מפוטם, **עִם** - ועשה זאת במקום הסמוך **לְאֶבֶן הַזֹּחֶלֶת** - אבן שהמים זוחלים לידה,

אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֶל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְכָל־אַנְשֵׁי
יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ׃ י וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַגִּבֹּרִים
וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא׃ יא וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־
שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶן־חַגִּית וַאֲדֹנֵינוּ
דָּוִד לֹא יָדָע׃ יב וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֵצָה וּמַלְטִי אֶת־נַפְשֵׁךְ
וְאֶת־נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה׃ יג לְכִי וּבְאִי | אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו
הֲלֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲמָתְךָ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְּנֵךְ
יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי וּמַדּוּעַ מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃ יד הִנֵּה

רש"י

מנסין בה מת כמה להזיזה ולגררה לשון מיט זוחלין (דניאל ב כד) זוחלי עפר. ויונתן תרגם מכן סכופת שעומדין עליה וטופין למרחוק: עין רוגל. תירגם יונתן עין קנרל הוא כובס שמתקן בגדי למר ברגליו על ידי נעיטה: (י) ואת שלמה אחיו לא קרא. שידע היה שהתנגח עליו הנביא למלוך: (יב) ומלטי את נפשך. מן המתלוקח למחר מות המלך שילכה בנך למלוך כמה שהנטיחו הקדוש

ביאור על פי המלבי"ם

אֲשֶׁר אֵצֶל עֵין רֹגֶל, וַיִּקְרָא אֶת כָּל אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וּלְכָל אַנְשֵׁי יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ.

(י) וְאֶת נָתָן הַנָּבִיא, וּבְנָיָהוּ בן יהוידע, **וְאֶת הַגִּבֹּרִים, וְאֶת שְׁלֹמֹה אָחִיו, לֹא קָרָא,** כי ידע שהם מתנגדים למלכותו.

(יא) וַיֹּאמֶר נָתָן הנביא **אֶל בַּת שֶׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה לֵאמֹר, הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶן חַגִּית,** ואין לנו שהות להתמהמה בהמלכת שלמה, אך אל תתייאשי בחושבך שאת הנעשה אין להשיב, כי הרי **וַאֲדֹנֵינוּ דָּוִד לֹא יָדָע,** וכאשר יוודע לו הדבר בודאי ימליך את שלמה.

(יב) ועוד הוסיף נתן הנביא לעורר את בת שבע לעשות מעשה, שלא תחשוב שאין כאן אלא רדיפת כבוד ושררה, ואולי כדאי לוותר לאדוניהו, ולכן הוסיף ואמר לה, **וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֵצָה, וּמַלְטִי אֶת נַפְשֵׁךְ וְאֶת נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה,** כי אם ימלוך אדוניהו בודאי יהרוג אותך ואת שלמה, כיון שיודע הוא שבכוונת דוד להמליך את שלמה [ויהרוג את בת שבע כדי להראות כאילו היו נישואיה לדוד בעבירה, ובנה שלמה פסול לבא בקהל, וכאילו מחמת כן הוא הורגם].

(יג) ולכן לימד נתן הנביא את בת שבע מה לומר לדוד, כדי לעוררו לעשות מעשה, וכפי שיבואר, וכך אמר לה נתן הנביא, **לְכִי וּבְאִי אֶל הַמֶּלֶךְ דָּוִד, וְאָמַרְתְּ אֵלָיו, הֲלֹא אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲמָתְךָ לֵאמֹר, כִּי שְׁלֹמֹה בְּנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי, וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאִי, וּמַדּוּעַ מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ.**

עוֹדֶךָּ מְדַבֶּרֶת שָׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרַיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת־
דְּבָרָיִךְ: טו וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחַדְרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד
וַאֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶת אֶת־הַמֶּלֶךְ: טז וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחוּ
לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ: יז וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה
אֱלֹהֶיךָ לַאֲמָתֶךָ כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי:
יח וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה מָלָךְ וְעַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ: יט וַיִּזְבַּח שׁוֹר

ביאור על פי המלבי"ם

(יד) הִנֵּה עוֹדָךְ מְדַבֶּרֶת שָׁם עִם הַמֶּלֶךְ, וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרַיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת דְּבָרָיִךְ.

(טו) וַתָּבֹא בַת שֶׁבַע אֶל הַמֶּלֶךְ הַחַדְרָה, ומקדים הפסוק לומר כמה טעמים לכך שדוד נבהל מִבּוֹאָהּ, **וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד** ולא היו נשותיו רגילות לבא לפניו, **וַאֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶת אֶת הַמֶּלֶךְ,** ומחמת כן לא היה שום אדם נכנס אל החדר.

(טז) וַתִּקֹּד בַּת שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ, וכיון שאין דרך אשת המלך להשתחוות לו בבואה לפניו, הבין דוד שלא באה סתם, אלא שיש לה בקשה גדולה ונחוצה. **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ** לבת שבע, **מַה לָּךְ** - מה רצונך, שמחמת כן מיהרת לבא פתאום אל החדר.

(יז) עתה אמרה בת שבע את מה שלימד אותה נתן הנביא, ותוכן הדברים היה שברור לה שהמלכתו של אדוניהו לא נעשתה מדעתו של דוד, ולכן הגדילה בעיניו את חטאו של אדוניהו לפני דוד, כדי שיתעורר מתוך כך להמליך את שלמה, **וַתֹּאמֶר לוֹ** בת שבע, **אֲדֹנִי, אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ,** ושבועה זו היתה **בַּה' אֱלֹהֶיךָ,** והנשבע בשם ה' אין מתירים את שבועתו, ושבועה זו לא היתה בינך לבין עצמך אלא נשבעת **לַאֲמָתֶךָ,** והנשבע לחבירו אין מתירים לו את שבועתו שלא מדעת חבירו, ותוכן שבועתך היה **כִּי שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרָי,** כלומר, שתהא המלכתו מצד שהוא בני, ואני ראויה שהבן הנולד ממני יהיה מלך [ובפרט שלפני שנשא את בת שבע הבטיח לה שהבן הנולד ממנה ימלוך אחריו, וכיון שכל הנישואין היו על דעת כן בודאי עליו לקיים את דבריו], **וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאִי,** כי הוא גם כן ראוי מצד עצמו למלכות זו, באופן שידמה כסא מלכותו לכסא דוד, ולא תופחת מעלת כסא דוד כאשר ישב עליו שלמה כמלך.

(יח) ומחמת כל האמור, הרי גם אם היה אדוניהו מולך לאחר מותך היה בכך משום מרידה, מאחר והמלכות הובטחה לשלמה, **וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה מָלָךְ** - וכל שכן שמלך אדוניהו עתה, בחיי דוד, שזהו מרד, **וְעַתָּה,** שאתה עדיין חי, איך יתכן **שַׁאדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ** מהמלכתו, הרי זו ראיה שאדוניהו יודע שאין כוונתך להמליכו, ולכן לא אמר לך זאת, והרי זו מרידה ממש.

(יט) ועוד הוסיפה בת שבע להגדיל את פשעו של אדוניהו, **וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא**

וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וּלְיֹאָב
שַׂר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא׃ כ וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי
כָל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ
אַחֲרָיו׃ כא וְהָיָה כִּשְׁכַּב אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי
שְׁלֹמֹה חַטָּאִים׃ כב וְהִנֵּה עוֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא
בָּא׃ כג וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־אַפָּיו אָרְצָה׃ כד וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה

רש"י

נרוך הוא: **(כא) חטאים.** מסריס ומנוטין מן הגדולה כמו (סופטים כ טז) אל הטעה ולא יחטיא׃

ביאור על פי המלבי"ם

וְצֹאן לָרֹב, וזהו מעשה שאינו ראוי כלל, לערוך סעודה גדולה כזו כשאביו המלך שוכב על ערש דוי, **וַיִּקְרָא לְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן, וּלְיֹאָב שַׂר הַצָּבָא,** וראיה נוספת לכך שיודע הוא שאין דעתך להמליכו אלא להמליך את שלמה, **וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא,** ובודאי אם היה אדוניהו נוהג כן לפי תומו, לא היה שלמה גרוע יותר משאר בני המלך ואנשי הצבא, שהוזמנו.

(כ) אמנם, כדי שלא יתייאש דוד בשומעו את כל זאת, ולא יחשוש שימרדו בו, הוסיפה בת שבע ואמרה לו, **וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, עֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ, לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל כִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו,** ורק מי שיבחר בו המלך יהיה מקובל ורצוי על העם.

(כא) וְהָיָה אם תחריש כעת על המלכת אדוניהו, הרי יחשבו כל ישראל שנעשה הדבר מידיעתך וברצונך, **וּכְשָׁכַב אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עִם אֲבֹתָיו, וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה** מוחזקים **כַּחַטָּאִים,** ויאמרו שנישואי היו בחטא ומחמת כן נדחינו אני ובני מהמלוכה, וידונו אותנו למיתה כחוטאים, ובזה יהיה גם בזיון גדול למלכות דוד. אבל אם ימליך את שלמה, הרי יכירו הכל שנישואי דוד עם בת שבע היו בהיתר, כפי האמת, ובנה הוא הראוי למלוך אחרי דוד.

(כב) וְהִנֵּה עוֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם הַמֶּלֶךְ, וְנָתָן הַנָּבִיא בָּא.

(כג) וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר, הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא. וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל אַפָּיו אָרְצָה.

(כד) כפי שאמר נתן הנביא לבת שבע, בא הוא כדי להשלים את דבריה, אמנם כיון שרצה להמשיך ולעורר את לב המלך לעשות מעשה, התנהג כאילו הוא בטוח שדוד המלך הוא שמינה את אדוניהו, ומתפלא על כך שהעלים ממנו את הדבר, **וַיֹּאמֶר נָתָן, אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ,** נראה הדבר

אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי: כה כִּי | יָרַד הַיּוֹם
וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְשָׂרֵי הַצָּבָא
וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְהִנָּם אֹכְלִים וְשֹׁתִים לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ:
כו וְלִי עַבְדֶּךָ וּלְצָדוֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא
קָרָא: כז אִם מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־עַבְדְּךָ
כתיב עבדיך מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: כח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד
וַיֹּאמֶר קִרְאוּ־לִי לְבַת־שָׁבַע וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
כט וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־צָרָה:

רש"י

(כד) **אתה אמרת.** נתמיה (כה) **כי ירד היום.** שהעיר היתה גבוהה ומכן הזוחלת למטה נגית:

ביאור על פי המלבי"ם

שאַתָּה אָמַרְתָּ, אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי, וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאִי.

(כה) כִּי יָרַד אדוניהו **הַיּוֹם,** ובודאי לא יעשה דבר כזה כיום, בעודך חי, ללא ידיעתך, **וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא וְצֹאן לָרֹב, וַיִּקְרָא לְכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וּלְשָׂרֵי הַצָּבָא, וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן,** ובודאי לא יתכן שיקרא לכולם ללא ידיעת המלך, **וְהִנָּם אֹכְלִים וְשֹׁתִים לְפָנָיו, וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ.**

(כו) וְלִי, אֲנִי עַבְדֶּךָ, וּלְצָדוֹק הַכֹּהֵן, וְלִבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע, וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא, ומדוע לא קראו לנו, והרי אם זהו רצונך בודאי נקיים את הדבר, שהרי עבדיך אנחנו, ומדוע חושדים אותנו כאילו נסרב להמליך את מי שרצונך להמליכו.

(כז) ועתה הוסיף נתן הנביא תרעומת הנוגעת רק אליו, שהרי הוא התנבא אל דוד בשם ה' ששלמה בנו ימלוך אחריו, ובודאי לא יעבור דוד על דברי הנביא, אלא אם כן באה אליו נבואה אחרת ובה נאמר לו להמליך את אדוניהו, **וְאִם** אכן **מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה,** כפי שנראה, **וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת עַבְדְּךָ מִי יֵשֵׁב עַל כִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו,** והרי עליך לומר לי שקיבלת נבואה אחרת, כדי שלא תחשד בעיני כעובר על דברי הנבואה. נמצא שבת שבע עוררה את דוד לפעול מחמת הכעס על אדוניהו, שנראה כמורד במלכותו, ונתן הנביא עוררו לפעול מחמת הבושה והחשד שחושדו כאילו עובר על דברי הנבואה.

(כח) כיון שבינתיים, כשנכנס נתן הנביא אל חדר המלך יצאה משם בת שבע, **וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר, קִרְאוּ לִי לְבַת שָׁבַע. וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.**

(כט) וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר, חַי ה' אֲשֶׁר פָּדָה אֶת נַפְשִׁי מִכָּל צָרָה.